

LES ACTIVITATS FÍSiques AQUÀTIQUES. PROBLEMÀTICA PROFESSIONAL

*Núria Badia i Perpinyà,
Alumna de 4art curs d'INEFC-Barcelona.
Amb la col.laboració de
Núria Capellas i Pi,
Alumna de 5è curs d'INEFC-Barcelona.*

Introducció

Caminem vers un món que disposa de més temps lliure per poder fruit dels plaers i satisfaccions de la societat actual, un món que redueix la seva jornada de treball per gaudir de més hores d'esbarjo. Es per aquesta raó que s'ha obert un camp de possibles activitats a realitzar: nous camins enfront la natura, el medi urbà... i en aquests, les activitats aquàtiques han pres un paper important: activitats aquàtiques recreatives, utilitàries, educatives... i tot això aplicat al mar, a la piscina d'un hotel, a un club de natació, al riu, a la piscina de casa. Però, tot aquest seguit d'activitats, a qui van dirigides? Al pare de família? a l'àvia de l'asil? al nadó del veí? al disminuït psíquic? o als nens de l'es-

cola? La societat s'oblida d'aquests sectors de població, bé perquè requereixen d'unes atencions i necessitats més grans, bé perquè no són grups productius, perquè no poden oferir-nos res a canvi.

Aquest article és un crit d'atenció cap a aquestes poblacions especials —nadons, tercera edat, disminuïts, etc.—, la seva problemàtica i la dedicació que se'ls dona.

En parlar de nadons fem referència a aquells nens que participaran en programes aquàtics així que el pediatre permeti de ficar-los a l'aigua, a partir de les 2-3 setmanes de vida fins als 2 anys. Programes que pretenen un manteniment i adaptació del nadó al medi aquàtic i un domini bàsic d'aquest.

La tercera edat l'entendem com aquell

grup de població jubilada, que acostuma a tancar els seus cercles de relació —deixa el treball, perd el contacte amb la gent amb què convivia... —i que, tot i disposar de més temps, no se'ls ha educat per omplir-lo de coses noves; en general no han tingut una important experiència motriu i encara menys un contacte amb l'aigua. Amb aquests programes es busca contrarestar la progressiva dependència que van adquirint, autonomia, integració, equilibri emocional i una millora de la capacitat d'adaptació a noves situacions.

Ens referim als disminuïts com a deficientes mentals encara que podem trobar-nos a més amb deficiències físiques o sensorials. Amb aquests grups es busca primordialment la integració al marc social a la vegada

que es planteja el programa aquàtic d'adaptació i domini al medi, la creació d'hàbits en relació a ordre, higiene i autonomia, i un conjunt d'adquisicions en l'àmbit cognitiu: llenguatge, el propi cos, l'entorn, etc.

Partint de la col·laboració de personal que treballa amb grups de població específica, per mitjà d'una enquesta i amb d'altres coneixements teòrics, se'ns permetrà d'analitzar una problemàtica comuna que afecta als professionals dedicats a aquestes poblacions i la seva intervenció en els programes aquàtics.

L'enquesta, elaborada per aconseguir informació en relació a diverses temàtiques que intervenen en el tractament d'aquestes poblacions –programes, professionals, organització...– podrà servir-nos com a guia en la seva aplicació real.

Aquesta va ser dissenyada amb un seguit de preguntes tancades amb les que se'ls permetien un comentari personal en cada una d'elles, per tal d'ampliar-nos-en el coneixement.

Es va passar a nou tècnics dedicats a poblacions especials, dada poc representativa si prenem la informació com a exclusiva, però sí que ens útil prenent-la com a orientativa de cara a conèixer l'opinió d'un grup minoritari de professionals aquàtics.

Aspectes socials

Segurament estem pensant en la gran massa de ciutadans que no tenen la possibilitat de participar en un programa d'activitats aquàtiques –tot i que actualment són programes cada vegada més assequibles–, sense parar atenció en la importància que aquests

poden tenir sobre les poblacions específiques.

Per què presentem, doncs, l'activitat aquàtica com a molt profitosa per a aquests grups? L'aigua és un medi que permet al cos una facilitat en els desplaçaments, afavoreix la mobilitat articular, la percepció sensorial, rebre una major estimulació... Tot això ens permetrà d'adquirir un nivell d'autoconeixement, autoacceptació i autoestima important, donant un valor al propi cos i a les seves possibilitats, a la vegada que proporcionarà un benestar psíquic i emocional i una *autonomia* fonamental per a aquestes poblacions marginals.

Però, veient la importància que té l'aigua per aquests individus, la realitat social no ens ho fa palès: hi ha poques iniciatives que ofereixin algun tipus de programes per a aquesta incipient demanda. Amb tot, se'ns diu que no hi ha "marginació"; però sí que podem denotar certa *indiferència*, per part de la població no implicada respecte a les possibles activitats dedicades a aquests grups socials.

Podríem creure poc coherent, doncs, el fet que aquests programes puguin servir a l'objectiu d'integració d'aquests grups al sistema, com seria el cas dels joves disminuïts, els vells, etc.

Àrea d'economia i administració

Aquests programes van dirigits a unes masses minoritàries i, en general, amb poc poder adquisitiu –amb excepció dels grups de nadons–, i això ens pot fer pensar que, econòmicament, siguin poc rendibles, quedant en projec-

te tot allò que per nosaltres és fonamental.

No podem refusar aquests projectes pel sol fet de creure que no són rendibles: la rendibilitat d'aquests varia segons el grup de població a qui van dirigits, la durada, etc., i si s'implica directa/indirectament l'entitat que els gestiona. Així, pel que podem veure, sembla que els programes a curt termini acostumen a ser més rendibles, com també aquells dirigits a la població menuda, tant a curt com a llarg termini. Per contra, els programes dedicats a la tercera edat i disminuïts solen funcionar amb subvencions quan la gestió és pública. Difícilment trobarem iniciatives privades promouent activitats per a la tercera edat.

Això ens deixa entreveure la transcendència d'una bona planificació i promoció dels programes. Per això cal inicialment una conscienciació social sobre la importància d'aquests; buscar la participació i col·laboració d'organismes que puguin brindar qualsevol ajuda al programa –bàsicament el finançament– i la seva promoció –amb vídeos, xerrades...–. A vegades la promoció no és necessària: les places són cobertes.

Els costos del programa han de ser objectius, ajustant-se als requisits que s'estableixin, però no els hem de prendre com a marcs infranquejables. Per això s'han de buscar fórmules de finançament àmplies i variades que ens permetin captar el fons necessari per cobrir les despeses: podent utilitzar subvencions per via pública o privada, a més de les quotes pròpies dels usuaris. No és fàcil aconseguir-ho. Les quotes són un tema delicat quan parlem de programes per a poblacions especials, per això s'han de fer uns preus assequibles, simbòlics, i

han d'anar en relació a les possibilitats de cada practicant. Aquestes oscil·len entre les 500 i 3.000 pessetes depenent del programa i els usuaris.

Programes

Entrant directament en la vida dels programes, veiem que en són molts els aspectes a coordinar perquè tot el conjunt funcioni: no hi haurà programes sense alumnes, alumnes sense instal·lacions on practicar, monitors sense programes, i més encara parlant de grups específics de població, grups que requereixen d'uns programes determinats amb uns objectius concrets a treballar. Per això busquem analitzar, aplicat a la nostra realitat social, quin paper juguen els diferents elements integrants del programa. Aquests són, principalment:

- a. els monitors
- b. el programa en sí
- c. l'alumnat
- d. els equipaments

a. *Els monitors* són els motors visuals del programa; són ells qui l'imparteixen i li donen vida. Per això és molt important que aquests se sentin formant part d'allò que imparteixen.

Tots els professionals amb els que hem tractat semblen motivats amb el seu treball perquè els agrada allò que fan. A més s'hi guanyen la vida.

El fet de tractar amb aquests grups implica un coneixement per part dels monitors, a més de les tècniques pròpies d'activitats aquàtiques, de les característiques específiques del grup sobre el qual es treballa. No serà el mateix treballar amb un grup de vells que amb un d'escolar, els objectius no són els mateixos com tampoc ho és la relació amb ells, ni les seves ne-

cessitats. Es per aquest motiu que les entitats que proposen activitats per a poblacions específiques faciliten l'adquisició d'aquesta formació especial, en forma de recursos econòmics i possibilitant la participació en jornades centrades en aquesta problemàtica, cursos de reciclatge...

No és així quan la iniciativa de dur a terme una activitat d'aquest tipus sorgeix d'algú puntual (com pot ser el mateix monitor), fent que sigui ell qui es mogui per aconseguir una formació adequada.

És interessant també el contacte existent amb d'altres professionals per a l'assessorament en el disseny dels programes: psicòlegs, altres tècnics aquàtics, educadors, altres entitats que n'ofereixin programes, etc. Això fa pensar en un possible treball de coordinació-relació de les diferents entitats que actuen en aquest nivell i fer-ne un seguiment –de moment inexistent– referit a l'evolució de programes aquàtics per a poblacions especials a Catalunya, tot i que en línies generals sembla que van en augment.

Es curiós el fet que molt d'aquest personal coneix iniciatives de programes existents en d'altres països, sobretot de França, Itàlia i la U.R.S.S., a la vegada que ignoren les presents a Catalunya i Espanya, i si en tenen coneixement no s'estableix cap tipus de col.laboració-cooperació entre ells.

És fonamental a l'hora d'impartir programes com aquests que hi hagi una acció coordinada entre el personal, fet que implica un treball de revisió, d'opinió, de crítica, de seguiment dels programes (direcció, organització tècnica, unificació de criteris, d'objectius, evolució d'aprenentatge). Això ens portarà a l'elaboració de memò-

ries trimestrals per al control dels programes establerts i l'actuació dels monitors mateixos.

Aquesta coordinació també inclou una col.laboració amb la família, escola o responsables de la massa a tractar. Amb tot, no trobem una clara implicació d'aquests en l'elaboració dels programes i menys en la seva participació activa –sí en nadons–, éssent nul·la quan parlem de la població de disminuïts (!!!).

b. Els programes. Davant de la pregunta de si hi ha molta diferència entre el programa que es planteja –marc teòric– y la situació real en la que s'actua –aplicació pràctica– tots els enquestats han respost que no. Vol dir això que l'estudi previ d'elaboració del programa aplicat ha estat correcte? Suposem que hi ha un factor clau que permet una constant adaptació dels programes a la realitat que es desenvolupa: *l'experiència*. Amb aquesta se'ns permet fixar, amb més o menys rigor, el funcionament de programes aquàtics per a poblacions especials i assegurar-ne la qualitat. Segons dades recollides trobem que:

- Nombre d'alumnes per grup: tot i que depèn del tipus de població que tractem i el seu nivell d'adaptació al medi, d'un a cinc seria el nombre ideal, especialment si parlem de la població de nadons i disminuïts. Per a grups de la tercera edat, se'ns permetria incrementar el nombre de participants arribant als quinze alumnes en determinades situacions.
- Durada de la sessió: sembla condicionat primordialment pel grau d'adaptació a l'aigua on els nadons faran sessions de vint minuts o menys; anem augmentant el grau de domini del medi, augmenta la durada a 30 minuts i els cursos escolars

ja permeten una ampliació fins als 60 minuts; els disminuïts, responen al seu domini del medi, faran sessions de 30 a 60 minuts de durada; amb la tercera edat es redueix el temps de treball aquàtic, fins a 45 minuts, segurament condicionat pel tipus de pràctica que es realitza.

- Horari per atendre aquestes poblacions: en general són grups que, en major o menor grau d'exigència, requereixen d'unes hores precises per a la pràctica aquàtica: éssent a mig matí –de 11 a 1– l'horari més acceptat.

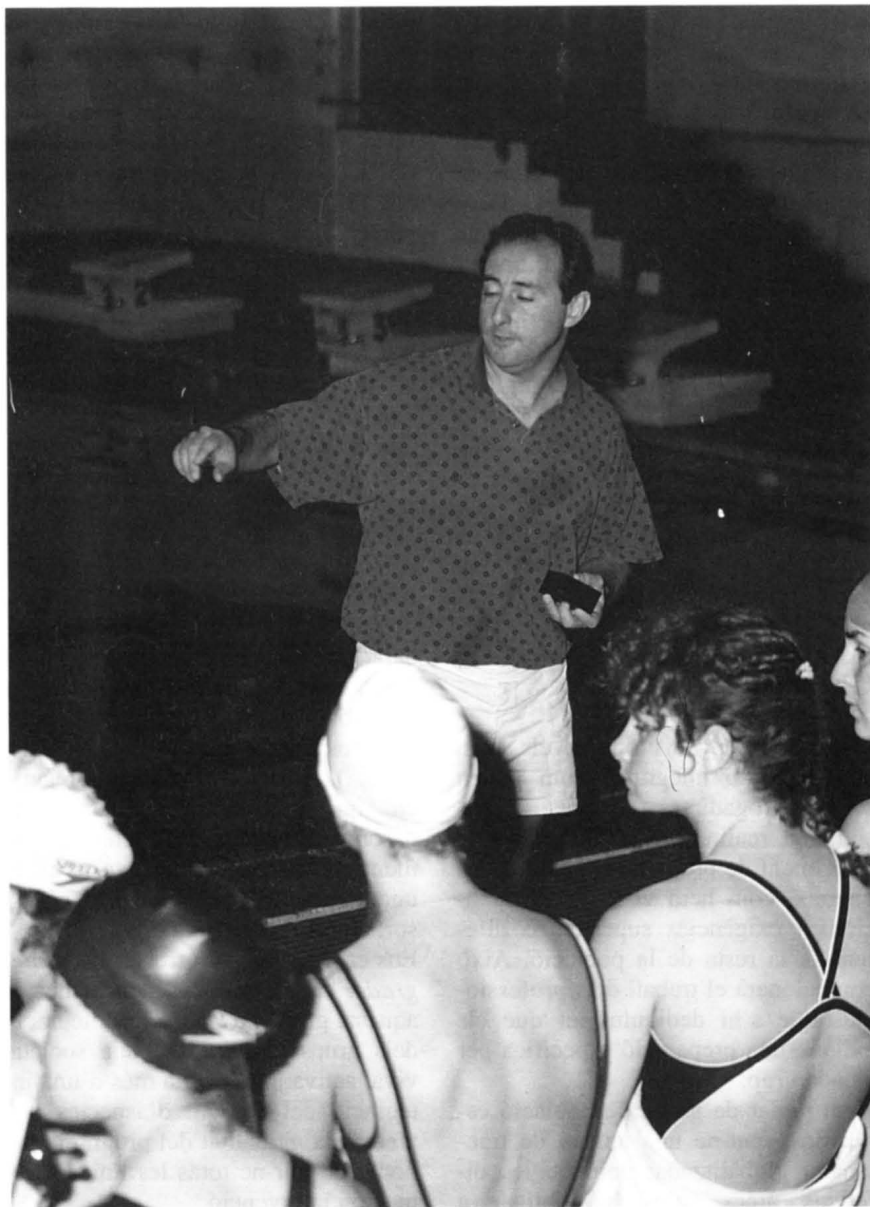
Són programes que preveuen una continuïtat per l'usuari alhora que proporcionen una evolució en els objectius fixats, que es reflectirà en un seguiment evolutiu de l'alumnat.

Per norma general, els professionals enquestats es limiten als continguts propis establerts a la programació, sense contemplar altres activitats alternatives. Si s'hi inclouen, aquestes fan referència específicament a activitats de tipus recreatiu.

Aquests programes exigeixen una participació molt activa per part del professor que, fonamentalment, exercirà dins l'aigua juntament amb el grup. Això ens portarà a pensar en un nombre de dues a tres hores màxim de treball continuat dins l'aigua amb aquests tipus de població marginal.

Dins una instal·lació aquàtica no trobem, però, aquests grups especials aïllats de la resta de la població: això fa que hi hagi criteris de col.laboració permanent entre ells, tenint en compte que, i fonamentalment pels avis, són grups necessitats d'un ambient favorable, amb pocs sorolls i poca espectacularitat.

c. Els alumnes són els protagonistes de tota l'activitat proposada. Són

grups que no participen d'aquests programes amb l'únic objectiu de dominar el medi i el seu cos, sinó que hi té un paper molt important la

connotació social existent, afavorint doncs la relació alumne-alumne i alumne-professor. La relació que s'estableix entre el mo-

nitor i l'alumne variarà segons el paper que prengui el professor-educador dins la totalitat del programa. Fonamentalment aquesta es basarà en una relació cordial i d'amistat a la vegada que s'obliga a una relació de treball.

d. Els equipaments. Seria interessant l'existència d'equipaments propis per a cada grup de població específica, encara que això podríem considerar-ho com a una utopia. No obstant, no pel fet de no tenir-ne hem de refusar la idea de realitzar programes per a aquestes poblacions. Necessitarem, doncs, fer una adaptació d'allò que ja tenim: una adaptació destinada a garantir la seguretat dels nostres usuaris dins l'aigua o bé destinada a la compensació dels seus dèficits.

Quan parlem amb responsables i tècnics dels programes sobre la possible existència d'equipaments adaptats per a les poblacions especials, ens és difícil donar una resposta concreta: hi ha de tot, però, en general, a l'hora d'iniciar una construcció, els responsables, gerents, arquitectes... no preveuen l'assistència potencial de grups determinats, com la tercera edat, disminuïts, etc. a la instal·lació, fet que en dificultarà el seu accés i el desplaçament per aquesta.

Un aspecte més a tenir en compte és la possibilitat d'intervenir en el disseny dels equipaments —quant a l'ús de la piscina— per part del tècnic aquàtic, donant a la instal·lació les màximes facilitats als diferents programes aplicables. Amb tot, no es tenen presents els seus criteris i valoracions. Tampoc sembla que aquests hi estiguin massa interessats, i que acostumen a analitzar què tenen i ho adapten als seus programes de forma puntual.

Aspecte sanitari

El tractament i manteniment de l'aigua no requereix d'un sanejament específic en relació a la resta de poblacions —a excepció dels nadons—, cosa que no ens justificarà l'absència de programes d'aquest tipus. Sí, potser, si prenem com a factor condicionant la temperatura de l'aigua que, per a aquestes poblacions, hauria de ser superior a la normal, o la remodelació de la instal·lació per facilitar-ne el desplaçament. La solució vindrà donada amb la promoció d'activitats aquàtiques pel conjunt de les diferents poblacions específiques, fent-nos més rendible el seu finançament.

El treball amb grups especials pressuposa una major quantitat d'accidents, fenomen que requerirà de més atencions, fonamentat bàsicament en la població de disminuïts i tercera edat i quedant-ne totalment desmarcada la població de nadons pel fet que participen en les sessions acompanyats.

Tot i tenir el coneixement de la necessitat d'un major control pels possibles perills, els monitors i tècnics aquàtics consultats no saben si hi ha servei d'assistència mèdica de forma permanent en la instal·lació on treballen. Això ens porta a deduir-ne la seva càrrega.

Àmbit legal

Hi ha una despreocupació generalitzada per tot allò que fa referència al

marc legal, no únicament per part dels tècnics aquàtics sinó també per la gran majoria d'organismes públics: hi ha un ple desconeixement en relació a la possible existència d'alguna política oficial que tracti aquests tipus de programes a Catalunya, com també a l'estranger, a més de la legislació que els envolta. També a nivell d'inspecció sanitària, etc.

Sí que s'imposa, però, l'assegurança tant dels participants com dels monitors, evitant així possibles complicacions laborals.

Un altre punt que darrerament s'està controlant bastant és l'existència de socorristes permanents a la instal·lació. En l'actualitat aquesta és poc usual i és un aspecte conflictiu que s'hauria de discutir.

Conclusions

Els nadons, els disminuïts, els avis, els grups no integrats —com poden ser els drogadictes, els presos, etc.— són una realitat social que, dins el tractament de programes aquàtics, requereix, com hem vist, d'unes atencions i exigències superiors o diferents a la resta de la població. Això condicionarà el treball dels professionals que s'hi dediquin, fet que els exigeix una preparació específica per a cada grup.

Hem parlat de grups de població específics, fent-ne una anàlisi de tractament globalitzada: però en les diferents àrees se'ns ha obligat a

diferenciar el grup dels nadons de la resta, doncs constantment se'n veu desmarcat. Del grup d'avis, del de disminuïts, etc. en tenim una visió més despectiva, més allunyada de la nostra vida real; els nadons són el futur, futur prometedor i preparat. Això comporta indirectament unes atencions i dedicació molt diferents en relació a les altres: l'aspecte econòmic n'és un clar indicador, com també ho és l'interès que els mateixos pares o responsables hi tenen.

Quant als professionals dedicats a aquestes poblacions, ens dona la sensació de que hi ha un marc de treball restringit als alumnes i als programes aplicats, com a focus de coneixement i interès per part d'aquests; oblidant, doncs, altres punts interessants de cara a dur a terme pràctiques d'aquest tipus, com poden ser els equipaments (opinió en la nova creació, lluita per a una possible adaptació dels ja existents...), el marc legal que els regeix, etc., que semblen més aïllats on cadascú va a la seva, intervenint únicament en allò que representa tenir-hi una implicació més directa (professor, alumne, programa).

Ens caldrà doncs un treball més *integrador* a l'hora de dedicar-nos a aquests grups de població: integració dels grups marginals a una societat viva, activa, pràctica; a més d'una integració del conjunt d'aspectes que afecten la globalitat del programa per poder definir-ne totes les línies d'actuació i intervenció.